

- № 1017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fairlaw.in.ua/tender-50.html>.
8. Рішення Конституційного Суду України від 14.07.2009 р. № 18-рп/2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.fairlaw.in.ua.

ронний ресурс]. – Режим доступу: www.procurement.in.ua.

9. Соснін О. Захист національного товаровиробника як основна складова національної безпеки / О. Соснін // Вісник НДФІ. – 2002. – № 12. – С. 21–24.

УДК 351.824:339.92

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Коваленко Є.О.

аспірант Класичного приватного університету

Annotation

In article is analyzed modern condition of state industrial policy of Ukraine and trends its improvement in a context of Europe integration. The necessity of changing the existing approaches to the formation state industrial policy considering European aspiring of Ukraine has been revealed.

Анотація

Проаналізовано сучасний стан промисловості України; визначено недоліки у формуванні та реалізації державної промислової політики; запропоновано нові шляхи формування державної промислової політики в умовах європейської інтеграції.

Ключові слова

Промисловість, державна промислова політика, європейська інтеграція, промислова інноваційна політика.

I. Вступ

Стратегічний розвиток України значною мірою залежить від місця, яке зможе зайняти її промисловий комплекс у системі міжнародного поділу праці, від конкурентної стратегії держави. При цьому промислова та зовнішньоекономічна політика держави мають бути тісно пов'язаними та спрямованими, насамперед, на підвищення ефективності й конкурентоспроможності промислового виробництва.

Промисловий комплекс України є пріоритетною галуззю національної економіки. Вона забезпечує ключові інтереси країни, її безпеку, підтримує культурний та соціальний рівень життя нації. Саме цей сектор створює майже половину ВВП країни та забезпечує чверть усіх зайнятих у галузі економіки робочими місцями. Промисловість є активним агентом зовнішньої торгівлі України. Цей потенціал може перетворити вітчизняну промисловість у найголовніший економічний важіль і джерело інноваційного відновлення всіх сфер суспільства. Швидке його залучення – ключ до реального поліпшення соціально-економічного стану Украї-

ни та необхідна складова євроінтеграційних прагнень нашої держави.

Визначальним фактором розвитку промисловості є забезпечення ефективної державної промислової політики та розроблення необхідних нормативно-правових документів.

II. Постановка завдання:

- провести аналіз сучасного стану промисловості України;
- визначити недоліки у формуванні та реалізації державної промислової політики;
- запропонувати нові шляхи формування державної промислової політики в умовах європейської інтеграції.

III. Результати

На сьогодні не існує однозначної відповіді на питання про те, якою має бути державна промислова політика в Україні і яка модель її реалізації в умовах європейської інтеграції. Не розроблено комплексного підходу до реалізації механізму здійснення державної промислової політики в умовах європейської інтеграції.

Мета розвитку промисловості полягає у створенні сучасного, інтегрованого у світове виробництво промислового комплексу, здатного в умовах інтеграції розв'язувати основні завдання соціально-економічного розвитку та утвердження України як високотехнологічної держави.

Сучасна державна промислова політика має значною мірою створити умови для трансформації промислового комплексу й виконання покладених на нього функцій, зважаючи на умови європейської інтеграції.

Проблеми формування державної промислової політики розглядалися в працях В. Бабича, Л. Воротиної, С. Гливленко, С. Зінухова, В. Іванова, В. Любимова, В. Мильника, М. Рогози, Б. Титаренко, В. Чайковської, С. Чернишова, І. Черноруцького та ін. Питанням визначення державної політики розвитку промисловості присвячені наукові праці А. Гальчинського, В. Геєця, А. Кінаха,

В. Новицького, В. Семиноженка. Водночас до цього часу в наявних публікаціях лише частково обґрунтовано базові засади формування державної промислової політики в умовах європейської інтеграції.

Україна – промислово розвинута країна, що має один із найбільш структурно розгалужених промислових комплексів. Промислово-виробничий потенціал України є одним із фундаментальних системоутворювальних елементів національної економічної системи і суспільства в цілому. На сьогодні близько 60% валового національного продукту України створюється в промисловості, де зайнято більше ніж 27% працездатного населення. Однією з базових галузей промисловості є машинобудування. У цій галузі Ук-

раїни налічується близько 1500 підприємств та організацій, де працюють майже 1,6 млн осіб [4, с. 30–34]. Продукція українських машинобудівників, за винятком окремих видів товарів, є неконкурентоспроможною як на світовому, так і на внутрішньому ринку. Це обумовлено багатьма причинами. Одна з них – скорочення витрат на науково-конструкторські роботи.

Для визначення шляхів формування та подальшого розвитку державної промислової політики в умовах європейської інтеграції необхідно проаналізувати сучасний стан промисловості України. Основні показники розвитку промисловості України за період з 2001 по 2008 рр. наведені нами в табл. 1.

Таблиця 1

Основні показники розвитку промисловості України

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Обсяг реалізованої продукції промисловості (у фактичних цінах), млн грн	210 842,7	229 634,4	289 117,3	400 757,1	468 562,6	551 729,0	717 076,7	916 618,3
Основні засоби промисловості (у фактичних цінах, на кінець року), млн грн	311 089	339 259	362 598	420 080	456 738	525 222	660 369	823 796
Рентабельність операційної діяльності промислових підприємств, відсотків	3,7	2,6	3,3	4,7	5,5	5,8	5,8	5,0
Частка збиткових підприємств, відсотків	41	42	40	38	37	35	33	39
Середньорічна кількість найманих працівників у промисловості, тис.	4267,2	4063,5	3943,6	3941,2	3913,3	3851,9	3690,0	3530,8
Середньомісячна номінальна заробітна плата найманих працівників у промисловості, грн	375,16	455,85	553,59	697,42	912,83	1144,59	1481,96	1933,92

Сучасний стан промисловості свідчить про те, що її розвиток відбувається хаотично, без визначення й дотримання державних пріоритетів, відсутності державної промислової політики.

Концепція державної промислової політики має базуватися на таких основних положеннях і принципах:

- соціальна спрямованість перетворень у промисловості. На всіх етапах формування й реалізації промислової політики необхідно виходити із пріоритету інтересів і добробуту широких верств населення України;
- національні інтереси України. Всі реформи в промисловості мають розглядатися тільки через призму національних інтересів України. Промислова політика держави повинна бути незалежною;
- створення системних основ. Промислова політика повинна формувати системні основи нового промислового устрою в державі відповідно до об'єктивних законів функціонування й розвитку економіко-виробничих утворень;

- інноваційно-інвестиційний характер розвитку. Пріоритетний розвиток науки й інтелекту. Економіка знань. Формування цілісної системи прискореного впровадження їх результатів – інновацій;
- гармонійний розвиток природи, людини і промисловості, які існують лише одне для одного у тісному взаємозв'язку;
- пріоритет законодавчого забезпечення. На перших етапах формуються й приймаються закони, на базі яких проводяться реформи. Всі перетворення мають відбуватися в межах в межах, визначених нормативно-правовою базою;
- головна стратегія – стратегія прискореного розвитку. Максимальне використання наявного потенціалу розвитку з економічно, соціально, і культурно обґрунтованими діями в найефективніших напрямках (за наявності ресурсних та інших об'єктивних обмежень) із виходом у площину прийняття нетрадиційних рішень;
- об'єднання державного регулювання промисловості з ринковими механізмами саморегуляції. Державне управління має

- бути адекватним ринковим відносинам і забезпечувати прискорення інноваційного розвитку всіх промислових галузей;
- орієнтація переважно на власні сили. Реалії останніх років показали, що сподіватися на істотну зовнішню допомогу не можна. Необхідно відшукати і задіяти всі можливі власні ресурси та забезпечити їх раціональне використання;
 - саморозвиток. Більшість заходів щодо реалізації промислової політики мають відігравати роль первинного поштовху й направлятися на створення механізмів розширеного відтворення;
 - глобалізація, врахування зовнішнього оточення. Враховуються процеси глобалізації ринків товарів, капіталу, знань, праці. Впроваджуються механізми зменшення або нейтралізації проявів негативного впливу цих процесів і всебічно розширюється рівноправне взаємовигідне співробітництво;
 - поетапна реалізація з досягненням конкретних результатів, їх оцінювання. Зазначені положення можуть забезпечити розвиток суспільства на основі комплексного залучення в промисловості всіх ефективних, інтелектуальних, організаційних, матеріальних та інших факторів [2].

Особливо важливим при їх реалізації є проведення дієвої інноваційної політики.

Головна мета промислової інноваційної політики полягає в повному і ефективному використанні наявного науково-технологічного потенціалу та подальшому його розвитку. Це передбачає реформи, які впливають із визначення науки і новітніх технологій як головних факторів швидких зрушень. Орієнтація на нові підходи, створення сприятливого інноваційного клімату повинні надати можливість вирішити головну проблему: забезпечити прискорений розвиток промисловості при мінімальних інвестиційних ресурсах.

Промисловість України має забезпечити громадянам доступ до світових надбань науково-технічного прогресу. Її трансформація на основі впровадження нових ідей – це єдиний для України шлях, що може забезпечити гранично швидкий розвиток суспільства, зростання його добробуту.

Середньорічний темп приросту обсягів промислового виробництва повинен бути в 1,5 раза більшим від темпів зростання ВВП. А головним видом продукції повинна стати інноваційна продукція. Тоді промисловість зможе зайняти лідируюче місце як в економіці держави, так і у світовому просторі. Випуск продукції на одного працюючого повинен наблизитися до середньоєвропейського показника (понад 200 тис. дол. США).

Участь промисловості в євроінтеграційних процесах є поки що мінімальною: практично відсутні вітчизняні транснаціональні

компанії, які б працювали на європейських ринках; в Україні функціонує невелика кількість дочірніх підприємств світових виробників; наявний низький рівень міжнародних коопераційних зв'язків.

Проте науково-технічний, виробничий і ресурсний потенціал промисловості дає змогу реалізувати спектр переваг міжнародного економічного співробітництва, зокрема участь вітчизняних підприємств у здійсненні великомасштабних міжнародних проєктів, розвитку трансферу високих технологій та продажу ліцензій, створення спільних підприємств з виробництва продукції, що належить до п'ятого і шостого технологічних укладів, та транснаціональних корпорацій, а також участь наших фахівців у роботі міжнародних організацій з питань розвитку промисловості.

Особливо важливим для розвитку інтеграційних процесів є вступ України до СОТ, що дає змогу прискорити адаптацію промисловості до умов конкуренції на світових ринках.

Водночас, вступ до СОТ зумовлює необхідність виконання значного обсягу підготовчих робіт, пов'язаних з гармонізацією нормативно-правового забезпечення, впровадженням нових систем технічної регуляторної політики та захисту виробників і споживачів промислової продукції, зміною умов конкуренції, вертикальної та горизонтальної інтеграції виробничого, наукового і фінансового капіталів, реформування системи корпоративного управління.

Умови європейської інтеграції потребують посилення стимулювання інноваційної діяльності, освоєння нової культури виробництва, наближення умов і оплати праці до європейських стандартів [3].

Основними складовими потенціалу розвитку промисловості є такі:

- значні виробничі потужності – одні з найбільших в Європі, здатні до реалізації сучасних технологій і швидкого нарощування обсягів виробництва, у тому числі в інвестиційно спроможних галузях: машинобудуванні, приладобудуванні, ракетно-космічному комплексі;
- великомасштабна науково-технічна система, яка включає понад 100 академічних організацій, понад 150 вузівських науково-технічних центрів, 300 галузевих науково-дослідних інститутів, конструкторських і технологічних установ з розвинутою інфраструктурою, що спроможна задовольнити потреби інноваційного розвитку промисловості;
- наявність працівників високої кваліфікації, у тому числі понад 67 тис. наукових працівників, та системи відтворення кадрів;
- природні ресурси, які дають змогу виробляти конструкційні та функціональні матеріали в обсягах, достатніх для са-

мозабезпечення замкнених технологічних циклів у промисловості.

Важливою є наявність основної умови для реалізації цього потенціалу – значний, поки що недостатньо платоспроможний, внутрішній ринок промислової продукції та ринкова інфраструктура, що динамічно розвивається.

В цілому стратегія державного стимулювання розвитку промислового сектора України на довгострокову перспективу має передбачати як стимулювання розвитку промислового експортного потенціалу України, так і забезпечення потреб внутрішнього ринку в промисловій продукції, що ґрунтуються на розширенні внутрішнього попиту держави, суб'єктів господарювання й населення. Виходячи з цього, індустріальними чинниками економічного зростання можуть бути ті промислові об'єкти, які виробляють товари та послуги, що мають ринки споживання й здатні активізувати роботу значного кола суміжних виробництв. Основними напрямками реформування державної промислової політики є:

- застосування нових стратегій управління шляхом переходу від запізненого втручання до випереджальних багатовекторних спрямовуючих дій;
- удосконалення механізмів ринкової самоорганізації підприємств на виконання стратегічних напрямів промислового розвитку;
- формування повнофункціональної структури системи управління з включенням у неї центральних і регіональних органів;
- законодавче розмежування повноважень з формування та реалізації державної і регіональної промислової політики;
- перехід на функціонально спрямовану організаційну структуру органів управління з переважною орієнтацією державної промислової політики на створення сприятливих умов функціонування й розвитку промисловості;
- поліпшення управління державною промисловою власністю;
- створення умов для ринкової самоорганізації великомасштабних інноваційно орієнтованих об'єднань та передачі їм частини управлінських повноважень з реалізації промислової політики;

- підготовка менеджерів нової формації для роботи в органах державного управління промисловістю та стимулювання впровадження лідерного менеджменту, сучасних методів бізнес-планування і стандартів інноваційного та інвестиційного проектування на промислових підприємствах;
- впровадження комп'ютеризованих систем підтримки управлінських рішень та створення єдиної облікової бази даних.

Орієнтація на європейські стратегії державного управління потребує вдосконалення засобів державної політики розвитку промисловості. Їх базовими складовими мають бути програмно-цільові механізми та нормативно-правове забезпечення, яке б відповідало нормам і стандартам Європейського Союзу.

IV. Висновки

Формування ефективної державної промислової політики буде сприяти розвитку промислового виробництва на основі підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на світовому й внутрішньому ринках, що, у свою чергу, забезпечить усебічну інтеграцію українських товаровиробників до світового господарства. При розробленні й реалізації державної промислової політики має враховуватися весь арсенал форм і методів впливу держави на діяльність підприємств промисловості, основні напрями прикладання зусиль регуляторної діяльності та орієнтація на європейські стандарти державного управління.

Література

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Концепція державної промислової політики України : Указ Президента України від 12.02.2003 р. № 102-2003 [Електронний ресурс] // Офіційний вісник України. – Режим доступу: <http://www.ovu.com.ua>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України "Державна програма розвитку промисловості на 2003–2011 роки" від 27.08.2003 р. № 1174 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.com.ua>.
4. Пустовойт О. Модель ресурсопользования Украины: отдельные итоги и штрихи развития / О. Пустовойт // Экономика Украины. – 2006. – № 7. – С. 27–34.